

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

15 октомври 2014 година *

„Преюдициално запитване — Възстановяване на такси, събрани от държава членка в нарушение на правото на Съюза“

По дело C-331/13

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunalul Sibiu (Румъния) с акт от 30 май 2013 г., постъпил в Съда на 18 юни 2013 г., в рамките на производство по дело

Ilie Nicolae Nicula

срещу

Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Sibiu,

Administrația Fondului pentru Mediu,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: V. Skouris, председател, K. Lenaerts, заместник-председател, M. Pešič (докладчик), L. Bay Larsen, A. Ó Caoimh, C. Vajda и S. Rodin, председатели на състави, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund и J. L. da Cruz Vilaça, съдии,

генерален адвокат: M. Wathelet,

секретар: L. Carrasco Marco, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 25 март 2014 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Nicula, от D. Târșia, адвокат,
- за румънското правителство, от R. Radu, V. Angelescu и A.-L. Crișan, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от R. Lyal и G.-D. Bălan, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 май 2014 г.,

* Език на производството: румънски.

ПОСТАНОВИ НАСТОЯЩОТО

Решение

- 1 Преюдициалното запитване е за тълкуване на членове 6 ДЕС и 110 ДФЕС, членове 17, 20 и 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и основните принципи на правната сигурност и на забраната за *reformatio in pejus*.
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Nicula, от една страна, и Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Sibiu (администрация за бюджета, Сибиу) и Administrația Fondului pentru Mediu (администрация на фонда за околната среда), от друга страна, във връзка с отказа на последните да уважат искането му за възстановяване на таксата за замърсяване от моторните превозни средства (наричана по-нататък „таксата за замърсяване“), събрана в нарушение на правото на Съюза.

Правна уредба

- 3 Извънредно правителствено постановление № 50/2008 за въвеждане на таксата за замърсяване от моторните превозни средства (Ordonanță de Urgență a Guvernului nr. 50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule) от 21 април 2008 г. (*Monitorul Oficial al României*, раздел I, № 327 от 25 април 2008 г., наричано по-нататък „ОУГ № 50/2008“), влязло в сила на 1 юли 2008 г., въвежда такса за замърсяване за превозните средства от категории M1—M3 и N1—N3. Задължение за плащане на тази такса възниква по-специално при първата регистрация на моторното превозно средство в Румъния.
- 4 ОУГ № 50/2008 е изменяно многократно, преди да бъде отменено със Закон № 9/2012 за таксата за замърсяващите емисии от моторните превозни средства (Legea nr. 9/2012 privind taxa pentru emisiile poluante provenite de la autovehicule) от 6 януари 2012 г. (*Monitorul Oficial al României*, раздел I, № 17 от 10 януари 2012 г., наричан по-нататък „Закон № 9/2012“), влязъл в сила на 13 януари 2012 г.
- 5 Съгласно член 4 от Закон № 9/2012 задължение за плащане на таксата за замърсяващите емисии от моторните превозни средства възниква не само при първата регистрация на превозно средство в Румъния, но при определени условия и при първото вписване в Румъния на право на собственост върху употребявано превозно средство.
- 6 Въпреки това с Извънредно правителствено постановление № 1/2012 за временно неприлагане на някои разпоредби на Закон № 9/2012 за таксата за замърсяващите емисии от моторните превозни средства и за възстановяване на таксата по член 4, параграф 2 от този закон (Ordonanță de Urgență a Guvernului nr. 1/2012 pentru suspendarea aplicării unor dispoziții ale Legii nr. 9/2012 privind taxa pentru emisiile poluante provenite de la autovehicule, precum și pentru restituirea taxei achitate în conformitate cu prevederile art. 4 alin. 2 din lege) от 30 януари 2012 г. (*Monitorul Oficial al României*, раздел I, № 79 от 31 януари 2012 г.), влязло в сила на 31 януари 2012 г., се спира до 1 януари 2013 г. налагането на такса за замърсяващите емисии от моторните превозни средства при първото вписване в Румъния на правото на собственост върху употребявано превозно средство.
- 7 Извънредно правителствено постановление № 9/2013 за таксовата марка за моторни превозни средства (Ordonanță de urgență nr. 9/2013 privind timbrul de mediu pentru autovehicule) от 19 февруари 2013 г. (*Monitorul Oficial al României*, раздел I, № 119 от 4 март 2013 г., наричано по-нататък „ОУГ № 9/2013“), което отменя Закон № 9/2012, влиза в сила на 15 март 2013 г.

8 Съгласно член 4 от OUG № 9/2013:

„Таксовата марка [за околната среда за моторните превозни средства (наричана по-нататък „таксовата марка за околната среда“)] се заплаща еднократно в следните случаи:

- a) при вписване в регистрите на компетентния орган на придобиването на право на собственост върху моторно превозно средство от първия собственик в Румъния и издаване на свидетелство за регистрация и на регистрационен номер;
- b) при повторно въвеждане на моторно превозно средство в националния автопарк, в случай че при извеждането му от националния автопарк на собственика е възстановена остатъчната стойност на [таксовата марка за околната среда] [...];
- c) при вписване на правото на собственост върху употребявано моторно превозно средство, за което не е платена специалната такса за леки автомобили и моторни превозни средства, [таксата за замърсяване] или таксата за замърсяващите емисии от моторните превозни средства съгласно действащите към датата на регистрацията разпоредби;
- d) при вписване на правото на собственост върху употребявано моторно превозно средство, за което по съдебен ред е разпоредено връщане на таксата или регистрацията без заплащане на специалната такса за леките автомобили и моторни превозни средства, [таксата за замърсяване] или таксата за замърсяващите емисии от моторните превозни средства“.

9 Член 12, параграфи 1 и 2 от OUG № 9/2013 предвижда:

„(1) В случай че вече платената специална такса за леките автомобили и моторните превозни средства, [такса за замърсяване] или такса за замърсяващите емисии от моторните превозни средства е по-голяма от стойността на таксовата марка, предвидена в настоящите разпоредби относно таксовата марка за околна среда, изчислена в [румънски леи (RON)] по обменния валутен курс, приложим към момента на регистрацията или на вписването на правото на собственост върху употребявано моторно превозно средство, разликата може да бъде възстановена само на данъчнозадълженото лице по реда, предвиден в Указанията за прилагане на настоящото извънредно постановление. Изчисляването на подлежащата на възстановяване разлика се извършва по формулата за изчисление, посочена в настоящото извънредно постановление, като се вземат предвид данните към момента на регистрацията или на вписването на правото на собственост върху употребявано моторно превозно средство

(2) Разликата между платената от данъчнозадълженото лице специална такса за моторни превозни средства и леки автомобили, [такса за замърсяване] или такса за замърсяващите емисии от моторните превозни средства, от една страна, и сумата, която се дължи за [таксовата марка за околната среда], от друга страна, се възстановява в срока за погасяване по давност, предвиден в Правителствено постановление [№ 92 относно Данъчно-процесуалния кодекс (Ordonanța Guvernului nr. 92 privind Codul de procedură fiscală) от 24 декември 2003 г. (*Monitorul Oficial al României*, раздел I, № 941 от 29 декември 2003 г.)], обнародвано отново, в изменената и допълнена редакция, по реда, предвиден в Указанията за прилагане на настоящото извънредно постановление“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

10 През 2009 г. румънският гражданин г-н Nicula закупува употребявано моторно превозно средство, което е било регистрирано за първи път в Германия. За регистрацията на това превозно средство в Румъния трябва да заплати такса за замърсяване в размер на 5 153 RON на основание член 4 от OUG № 50/2008.

- 11 С решение от 3 май 2012 г. Tribunalul Sibiu уважава жалбата на г-н Nicula срещу Administrația Fondului pentru Mediu, в чийто бюджет постъпват приходите от таксата за замърсяване, и осъжда този орган да възстанови таксата, с мотива че въвеждането на такса за замърсяване е в нарушение на член 110 ДФЕС съгласно тълкуването му от Съда в решение Tatu (C-402/09, EU:C:2011:219). Тази юрисдикция обаче отхвърля жалбата по отношение на ответника Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Sibiu, а именно органът, който събира посочената такса.
- 12 Посоченото съдебно решение е обжалвано пред Curtea de Apel de Alba-Iulia, който на 25 януари 2013 г. го отменя и връща делото на първоинстанционния съд с указания при новото разглеждане да се вземе предвид, че при този вид спорове „пасивно легитимиран“ по искането за възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза, е не само органът, в чийто бюджет постъпват приходите от таксата, но и органът, която я събира.
- 13 OUG № 9/2013 влиза в сила на 15 март 2013 г., тоест след образуване на новото дело пред Tribunalul Sibiu. Последният сочи, че според този нормативен акт вече платена такса за замърсяване подлежи на възстановяване единствено ако е по-голяма от стойността на таксовата марка за околната среда, като възстановяването е ограничено и сведено до тази евентуална разлика.
- 14 Конкретно в случая на г-н Nicula стойността на таксовата марка за околна среда за разглежданото превозно средство, изчислена съгласно OUG № 9/2013, възлиза на 8 126,44 RON, докато платената по-рано такса за замърсяване е била в размер на 5 153 RON. Tribunalul Sibiu намира за неоснователно поддържаното от жалбоподателя в главното производство, че стойността на марката за околна среда за неговото превозно средство била само 3 779,74 RON, тъй като съгласно член 12, параграф 1, второ изречение от това OUG подлежащата на възстановяване разлика се изчислява по предвидената от това постановление формула въз основа на данните към момента на регистрацията, а не въз основа на актуалните данни.
- 15 Така според посочената юрисдикция OUG № 9/2013 не дава на г-н Nicula никакво право да получи възстановяване на таксата за замърсяване със съответните лихви, тъй като платената сума е задържана от данъчната администрация и администрацията по опазване на околната среда като дължима за таксова марка за околната среда, поради това че стойността на таксовата марка за околна среда е по-висока от таксата за замърсяване, която той е платил при регистрацията на своето превозно средство.
- 16 При тези обстоятелства Tribunalul Sibiu решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Може ли разпоредбите на член [6 ДЕС], на членове 17, 20 и 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз, на член 110 ДФЕС, както и принципите на правната сигурност и на *pop reformatio in peius*, изведени от правото [на Съюза] и от практиката на Съда [решения *Velbouab*, 10/78, EU:C:1978:181, и *Belgocodex*, C-381/97, EU:C:1998:589], да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба като съдържашата се в [OUG] № 9/2013?“.
- 17 На основание член 16, трета алинея от Статута на Съда на Европейския съюз румънското правителство иска Съдът да заседава по делото в голям състав.

По преюдициалния въпрос

По допустимостта на преюдициалното запитване

- 18 Румънското правителство счита, че настоящото преюдициално запитване е недопустимо. В тази връзка то поддържа на първо място, че посочената от запитващата юрисдикция разпоредба от националното право, а именно член 12 от OUG № 9/2013, урежда несъдебно административно производство за възстановяване на такси, поради което тази правна уредба не налага ограничения за тълкуване от юрисдикциите, които са сезирани с искания за възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза, каквото е искането, разглеждано в главното производство. Ето защо било неправилно становището на запитващата юрисдикция, че посочената разпоредба не ѝ позволява да постанови на г-н Nicula да се възстанови цялата сума, която той е платил като такса за замърсяване.
- 19 На второ място румънското правителство изтъква, че при всяко положение OUG № 9/2013 не би могло да се приложи към спора, разглеждан в главното производство, тъй като не е било в сила към датата, на която г-н Nicula е платил таксата за замърсяване.
- 20 Ето защо румънското правителство счита, че отговорът на поставения от запитващата юрисдикция въпрос няма да ѝ е полезен за разрешаване на спора, разглеждан в главното производство, поради което преюдициалното запитване следва да се отхвърли като недопустимо.
- 21 В това отношение следва да се напомни, че постоянната съдебна практика е, че в рамките на производството, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, след като поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (вж. в това отношение решенията Правителство на Френската общност и Валонско правителство, C-212/06, EU:C:2008:178, т. 28, Zurita García и Choque Cabrera, C-261/08 и C-348/08, EU:C:2009:648, т. 34 и Filipiak, C-314/08, EU:C:2009:719, т. 40).
- 22 Съдът обаче приема също така, че при изключителни обстоятелства може да разгледа условията, при които е сезиран от националният съд, за да провери собствената си компетентност (вж. в този смисъл решение Filipiak, EU:C:2009:719, т. 41 и цитираната съдебна практика).
- 23 В това отношение следва да се посочи, че Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или ако Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение Zurita García и Choque Cabrera, EU:C:2009:648, т. 35).
- 24 В настоящия случай на основание член 101, параграф 1 от своя процедурен правилник Съдът е поискал от националната юрисдикция да посочи дали, като се има предвид естеството на висящото пред нея главно производство, член 12 от OUG № 9/2013 е приложим към спора, разглеждан в това производство. С отговора, постъпил в секретариата на Съда на 13 март 2014 г., посочената юрисдикция потвърждава, че този член е материалноправната норма, приложима към спора по главното производство, образувано след връщане на делото за ново разглеждане. Според тази юрисдикция правилото на член 12, параграф 1 е недвусмислено и

ограничава възстановяването на таксите, платени преди въвеждането на таксовата марка за околната среда, само до хипотезата, когато таксата е по-голяма от стойността на тази таксова марка, въведена с OUG № 9/2013.

- 25 При тези обстоятелства следва да се установи, че отговорът на Съда на поисканото от запитващата юрисдикция тълкуване ѝ е необходим, за да се произнесе по съвместимостта на разглежданата в главното производство национална правна уредба с правото на Съюза, поради което трябва да се отхвърлят доводите на румънското правителство за недопустимост на преюдициалното запитване и да се отговори на това запитване.

По съществуването на спора

- 26 Със своя въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска система като разглежданата в главното производство на възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза.
- 27 От постоянната практика на Съда следва, че правото на възстановяване на данъци и такси, събрани от държава членка в нарушение на правото на Съюза, е последица от и допълнение към правата, които правните субекти черпят от разпоредбите на правото на Съюза, забраняващи подобни данъци и такси, съгласно тълкуването на тези разпоредби от Съда. Следователно държавите членки по принцип са задължени да върнат събраните в нарушение на правото на Съюза данъци и такси (решения Littlewoods Retail и др., C-591/10, EU:C:2012:478, т. 24 и Irimie, C-565/11, EU:C:2013:250, т. 20).
- 28 Освен това Съдът приема, че когато държава членка събира данъци и такси в нарушение на нормите на правото на Съюза, правните субекти имат право да им бъдат върнати не само недължимо събраните данъци и такси, но и сумите, изплатени на тази държава или удържани от нея в пряка връзка с тях (вж. в този смисъл решение Littlewoods Retail и др., EU:C:2012:478, т. 25 и Irimie, EU:C:2013:250, т. 21).
- 29 Принципът, че държавите членки са длъжни да върнат с лихвите сумите, събрани като данъци и такси в нарушение на правото на Съюза, произтича от това право (решения Littlewoods Retail и др., EU:C:2012:478, т. 26 и Irimie, EU:C:2013:250, т. 22).
- 30 В случая е важно най-напред да се отбележи, че от акта за преюдициално запитване не става ясно въз основа на коя редакция на OUG на г-н Nicula е наложена такса за замърсяване при регистрацията на неговото превозно средство в Румъния. Съдът обаче вече е постановил, че член 110 ДФЕС не допуска такса като таксата за замърсяване, въведена с OUG № 50/2008 както в първоначалната му редакция, така и в редакциите му след изменения (вж. в този смисъл решения Tatu, EU:C:2011:219, т. 58 и 61 и Nisipeanu, C-263/10, EU:C:2011:466, т. 27 и 29).
- 31 Всъщност Съдът е установил, че вследствие на прилагането на разпоредбите на OUG № 50/2008, независимо в коя редакция, за внесените употребявани превозни средства, които са много стари и овехтели, се налага такса, която може да достигне 30 % от тяхната пазарна стойност, докато за подобни превозни средства, които се продават на националния пазар на употребявани превозни средства и следователно представляват подобни местни стоки по смисъла на член 110 ДФЕС, не се налага подобна данъчна тежест. Въз основа на това Съдът е заключил, че такава мярка възпира пускането в движение в Румъния на употребявани превозни средства, закупени в други държави членки, без обаче да отказва купувачите да придобиват също толкова стари и овехтели употребявани превозни средства на националния пазар (вж. в този смисъл решения Tatu, EU:C:2011:219, точки 55, 58 и 61 и Nisipeanu, EU:C:2011:466, т. 26, 27 и 29).

- 32 След решения Tatu (EU:C:2011:219) и Nisipeanu (EU:C:2011:466), Румъния приема OUG № 9/2013, с който въвежда ново облагане за моторните превозни средства, а именно таксовата марка за околната среда. Съгласно член 4 от това постановление задължението за плащане на таксовата марка за околната среда възниква било при първата регистрация на моторно превозно средство в Румъния, било при повторно въвеждане на моторно превозно средство в националния автопарк, било при вписване на правото на собственост върху употребявано моторно превозно средство, за което не е платена нито една от таксите за превозни средства, предвидени от действащата преди това правна уредба, или за което съд е разпоредил таксите да бъдат възстановени или регистрацията да се извърши без плащане на такси.
- 33 Както следва от акта за преюдициално запитване и от отговора на запитващата юрисдикция на поисканото от Съда разяснение, OUG № 9/2013 установява също така, в член 12, режим на възстановяване на таксата, платена по-специално на основание OUG № 50/2008 или неговите изменени редакции, като позволява на правните субекти да получат възстановяване на платената по-рано такса, доколкото тя е по-голяма от стойността на таксовата марка за околната среда. Тази юрисдикция счита, че по силата на посочената разпоредба не може да постанови възстановяване в полза на г-н Nicula на сумата, която той е платил като такса за замърсяване, от една страна, и на лихвите върху тази сума, от друга страна.
- 34 Следователно трябва да се разгледа въпросът дали такава система на възстановяване чрез прихващане позволява на правните субекти да упражнят ефективно правото си да получат възстановяване на недължимо платената такса, което черпят от правото на Съюза.
- 35 В това отношение от член 12, параграф 1 от OUG № 9/2013, според тълкуването му от запитващата юрисдикция, следва, че, що се отнася до употребяваните превозни средства, внесени от друга държава членка, таксата за замърсяване, събрана в нарушение на правото на Съюза, се възстановява на данъчнозадълженото лице само доколкото е по-голяма от сумата, която се дължи за таксовата марка за околната среда, изчислена въз основа на данните към момента на регистрацията на внесеното превозно средство в Румъния.
- 36 Следователно, както отбелязва Европейската комисия, когато става въпрос за употребявано превозно средство, внесено от друга държава членка, система на възстановяване като разглежданата в главното производство ограничава и дори, както е в случая, разглеждан в главното производство, напълно премахва задължението за възстановяване на таксата за замърсяване, събрана в нарушение на правото на Съюза, и с това запазва дискриминацията, констатирана от Съда в решения Tatu (EU:C:2011:219) и Nisipeanu (EU:C:2011:466).
- 37 Освен това посочената система освобождава националните органи от задължението да отчетат лихвите, дължими на данъчнозадълженото лице за периода между неоснователното събиране на таксата за замърсяване и нейното възстановяване, и следователно не отговаря на изискването, посочено в точка 29 от настоящото решение.
- 38 При тези обстоятелства следва да се установи, че система на възстановяване като разглежданата в главното производство не позволява ефективно упражняване на правото да се получи възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза, което правните субекти черпят от това право.
- 39 Предвид гореизложеното трябва да се заключи, че правото на Съюза следва да се тълкува в смисъл, че не допуска система, като разглежданата в главното производство, на възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза.

По ограничаването на действието на решението на Съда във времето

- 40 В писменото си становище румънското правителство моли Съда да ограничи във времето действието на своето решение, ако приеме, че правото на Съюза не допуска такса като таксовата марка за околната среда, въведена с OUG № 9/2013.
- 41 В това отношение следва да се отбележи, че с искането за тълкуване на правото на Съюза запитващата юрисдикция пита Съда не дали това право не допуска такса като таксовата марка за околната среда, а само дали то не допуска система като въведената с OUG № 9/2013 за възстановяване на такса, неоснователно събрана съгласно OUG № 50/2008.
- 42 При тези обстоятелства е достатъчно да се уточни, че доводите, изтъкнати от румънското правителство в подкрепа на ограничаването на действието на решението на Съда във времето, се отнасят до случаи, различни от разглеждания в главното производство, поради което Съдът не следва да се произнася по искането на посоченото правителство за ограничаване на действието на настоящото решение във времето.

По съдебните разноски

- 43 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Правото на Съюза следва да се тълкува в смисъл, че не допуска система, като разглежданата в главното производство, на възстановяване на такса, събрана в нарушение на правото на Съюза.

Подписи